

A TÁNC-TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT HÍRLEVELE

IX. évfolyam 2. szám, 2016. április 30.

Szerkesztik: Bolvári-Takács Gábor, Major Rita

1. Új szakmai kiadványok a Magyar Táncművészeti Főiskolán

Katalin Sebestény: The Methodology of Classical Ballet. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest.

Year 5. 2015. 116 o. ISBN 978-963-89842-8-9

Year 6. 2016. 80 o. ISBN 978-963-89842-9-6

Year 7-9. 2016. 72 o. ISBN 978-615-80297-0-4

Az 1950-ben alapított Állami Balett Intézet szakmai munkaközössége a Vaganova-módszertan alapján dolgozta ki a kilenc éves klasszikus balett képzés tananyagát, amely a 70-es években német nyelven is megjelent. Ez alapján a korszerűsített változatot az immár Magyar Táncművészeti Főiskola Klasszikus Balett Tanszéke közreműködésével 1985-ben Lőrincné Merényi Zsuzsanna rendezte sajtó alá. A Tankönyvkiadó gondozásában megjelent három kötetes tanjegyzet új kiadását – az időközben bekövetkezett módszertani fejlődés eredményeit beépítve – Sebestény Katalin állította össze; a kilenc évfolyam anyaga, önálló kötetekben, 1997–2013 között látott napvilágot. Ennek angol nyelvű kiadására vállalkozott most a főiskola. A tananyag Melis Hanna és Sunny Isaac Nygaard fordításában / lektorálásával 2013–2016 között jelent meg.

Major Rita – Gara Márk: Az európai színpadi tánc története. Az előzményektől a 19. század végéig. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014. 164 o. ISBN 978-963-89842-7-2

A szerzők az őskori kezdetektől a 19. század végéig kívánják összefoglalni a tánc európai történetét, az előzményektől a színpadra kerülésig és a klasszikus balettstílus kiteljesedéséig követve a fejlődés legfontosabb állomásait. Igyekeztek összegyűjteni a leghasznosabb tudásanyagot, hozzá kapcsolni a fontosabb kultúrtörténeti ismereteket. A fejezetek végén szakirodalmi ajánlást adnak, amely irányt mutathat a további kalandozáshoz. Az anyag szándékoltan nem terjed ki a magyar tánc-történetre, amely külön kötet tárgyát képezi majd. A könyvben tárgyaltak nagy része a balettművészetre fókuszál, a többi táncágazat kapcsolódó ismereteit inkább művelődéstörténeti vonatkozásban említik.

Gyarmati Zsófia – Macher Szilárd: „A tánc csillagai lettek...” Az Állami Balett Intézet első végzős évfolyama. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2015. 132 oldal, ISBN 978-615-80297-1-1

1950-ben alakult meg az Állami Balett Intézet, a mai Magyar Táncművészeti Főiskola jogelődje. Hazánkban ez volt az első állami, hivatásos táncosokat képző iskola, amely négy évvel később bocsátott útjára először diplomás balettművészeket. A Nádas Ferenc által vezetett évfolyamban tizenketten végeztek: Ángyási Erzsébet, Boros Erzsébet, Menyhárt Jacqueline, Miklósy Margit, Orosz Adél, Szumrák Vera, Wellisch Annamária, Koren Tamás, Pethő László, Róna Viktor, Szépvölgyi Imre, Tóth János. Könyvünkkel róluk emlékezünk meg, hogy minél többen megismerjék őket a fiatalabb nemzedékekből, és kimagasló eredményeik, egyszeri és megismételhetetlen művészetük ne merüljön a feledés homályába.

Magyar Táncművészeti Főiskola – Tizenöt év története 2000–2015. A szöveget összeállította: Schanda Beáta. A képeket válogatta: Csillag Pál. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2016. 52 o. ISBN 978-615-80297-3-5.

Az Állami Balett Intézetről az ezredfordulóig mindössze egyetlen igazán „könyvszerű” mű jelent meg. A *balettművészet felé* című, Lőrinc György által szerkesztett népszerűsítő kötet, a tizedik tanév tiszteletére, a Gondolat Könyvkiadónál látott napvilágot. Szerzői között megtaláljuk a tantestület akkori meghatározó egyéniségeit. Az első, adattárral bővített intézménytörténeti kiadvány a *Mozaikok a Magyar Táncművészeti Főiskola első ötven évéről* c. kötet volt 2001-ben, fejezetenként más-más szerző alkotása, összeállította Fodor Antal. A most megjelent munka a főiskola utóbbi másfél évtizedére fókuszál, tartalmában sokrétű és informatív, emellett gazdag fényképanyagot tartalmaz.

2. Új táncművészeti kiadványok

Julie Kavanagh: Rudolf Nureyev. Fordította: Galamb Zoltán. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2015. 984 oldal, ISBN 978-963-07-9629-3

Rudolf Nureyev (1938–1993), a balett első nemzetközi szupersztárja a Kirov Balett tagjaként Alekszandr Puskin-tól tanult, erősen hatott rá Nizsinszkij és Sztanyiszlavszkij. 1961-ben egy párizsi fellépés alkalmából megszökött a szovjet biztonsági emberek elől, és menedékjogot kapott. Táncosként a szabad világban is a csúcsra került, és újrafogalmazta a férfi balett-táncos szerepkörét. A repertoár minden fontos szerepét eltáncolta, a színpadon a balett legnagyobb

csillagai voltak a partnerei, és kapott szerepeket, amelyeket kimondottan neki írtak a koreográfusok. A szerző lenyűgöző portrét rajzol a bonyolult személyiségű emberről; jól ismeri hibáit, mégis végtelen szeretettel beszél róla.

Az Operaház története kezdetektől napjainkig. Szerkesztette: Devich Márton. Helikon Kiadó, Budapest, 2014. 196 oldal, ISBN 978-963-227-647-2

Az Operaház alapításának 130. évfordulóján mutatta be a nagyközönségnek az intézmény történetét összefoglaló, gazdagon illusztrált, informatív kötetet, amely a magyar opera- és balettjászás történetét meséli el írásban és sok képből, az Erkel Színház száz évét is beleértve. Az olvasó előtt aranykorok és válságperiódusok emlékei, legendás előadások, világhírű muzsikuskok, énekes óriások és kiemelkedő táncművészek jelennek meg. A kötet szerzői: László Ferenc, Ókovács Szilveszter és Zsoldos Dávid, valamint Gara Márk, aki a balett-történeti fejezeteket írta. A dalszínház történetéről legutóbb harminc éve jelent meg átfogó monográfia, egy új szintézis tehát mindenképpen időszerű volt.

Pécsi Balett 55. Évkönyv 1961–2016. Szerkesztette: Uhrík Dóra – Bajnai Ágnes. Kiadványterv: Rajnai Richárd. Pécsi Balettért Alapítvány, Pécs, 2015. 200 oldal

A Pécsi Balett 2007-ben sajátos szerkezetű, tánc történeti szempontból fölöttébb hasznos, éves határidőnaplóval ajándékozta meg nézőit és barátait. A korábbi igazgató, Tóth Sándor által szerkesztett kötetben a társulat működésének minden egyes évét/szezonját adatokkal, címekkel, fényképekkel dokumentálták, s ezt szisztematikusan beépítették a naptárlapok közé. 2010-ben az összefüggő történeti blokk a könyv elejére került. A mostani kötet ehhez képest annyiban más, hogy időben visszafelé halad, tehát a társulat legutóbbi sikerei és bemutatói állnak elől. A szinte kézikönyvként funkcionáló kiadvány második része, a határidőnapló, adatokat nem, csupán illusztráló fotókat tartalmaz.

Balogh János – Gunszt Andrea: Tüzet viszek. Tánchagyományok és táncos népszokások a történelmi Baranyában. 1. kötet. Janus Pannonius Múzeum Néprajzi Osztály, Pécs, 2015. 479 o. ISBN 978-963-9873-35-3

A kötet szerzői vállalták, hogy összegyűjtik a legfontosabb baranyai népszokásokat és tánchagyományokat. Molnár István már az 1940-es években filmezte a baranyai táncokat, de az valódi kutatómunka az 1950-60-as években indult meg. A könyv nem csupán az eddig töredezetten fellelhető, a néptáncokra, táncos szokásokra és hagyományokra vonatkozó ismeretek összegzése, hanem sok új ismeretet, kutatási eredményt, (újra)gondolkodásra ösztönző megállapítást is tartalmaz. Az olvasó néprajzi utazást tehet Baranyában Berkesdtől Dunaszekcsőn át Vásárosdombóig. Folyamatban van a következő kötet előkészítése, amely Szlavónia és Drávaszög falfainak tánchagyományát igyekszik majd bemutatni.

Pávai István: Magyarózd népzeneje. Horváth István gyűjtései tükrében. – The Folk Music of Magyarózd. As Reflected in the Collections of István Horváth. Hagyományok Háza – MTA BTK Zenetudományi Intézet, Budapest, 2015. 216 oldal, ISBN 978-963-7363-77-1

Horváth István, Magyarózd szülötte, Kolozsvárra került parasztköltőként az ötvenes évek elején ébredt rá a néphagyományok gyűjtésének jelentőségére. Zenei képzettséggel nem rendelkezvén, írásban rögzítette szülőfaluja népköltészetét. Később magnetofonnal rögzítette a dalokat, a hangszeres zenét. Több jelentős gyűjtőt kalauzolt Magyarózdon. A kötet a Horváth István által és segítségével készült, eddig kiadatlan korai hangfelvételeket adja közre, ugyanakkor áttekintést nyújt folklórszemléletéről, a Maros-Küköllők vidékének kutatottságáról, és részletesen ismerteti a magyarózdai zenés-táncos népszokásokat. A magyar-angol kétnyelvű kiadványt dvd-rom melléklet teszi teljessé.

Az erdélyi magyar táncművészet és tánctudomány az ezredfordulón II. Szerkesztette: Köncei Csongor. Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Kolozsvár, 2014. 196 oldal, ISBN 978-606-8377-25-4

A kötet, az első írás kivételével, két tudományos ülés szak programjának szerkesztett változatát tartalmazza. A 2011-ben tartott *Tánc nyelv közösség a változó régióban* panel előadásaiból közölt négy tanulmány hangsúlyosan etnokoreológiai problémákat tárgyal. A kötet második tematikus részét képező közlemények a 2012-ben lezajlott *Táncalkalom, hagyományörzés, közösségi szórakozás, társadalmi jelenség. 35 éves az erdélyi tánc ház* című tudományos ülés szakon hangzottak el. *Az erdélyi magyar táncművészet és tánctudomány az ezredfordulón* 2010-es, első kötete mérföldkönek számít. E második már a munkás hétköznapok részeként bizonyítja, hogy Erdélyben beszélhetünk magyar etnokoreológiáról.

Balladás könyv. Gyűjtötte: Kallós Zoltán. Szerkesztette: Kallós Zoltán és Németh István. Kallós Zoltán Alapítvány, Válaszút, 2014. 684 o. ISBN 978-973-01-7845-6

1970-ben a bukaresti Kriterion Könyvkiadónál jelent meg Kallós Zoltán Balladák könyve c. kötete. A jeles néprajzkutató legújabb gyűjteménye tartalmazza a korábbi kiadvány teljes anyagát, amit a szerkesztők jelentős mértékben kiegészítettek, kibővítettek újabb, eddig közöletlen szövegváltozatokkal és dallamokkal. A kötet összesen

550 ballada és balladásének szövegét, változatát teszi közzé, azok közül 528 variáns dallamát. Minden szövegváltozat esetében közlik annak típusát, gyűjtésének helyét és idejét, előadójának adatait és a ballada dallamát. A kötethez mellékelt lemezen, amely összesen 20 órás eredeti hangfelvételt tartalmaz, 348 balladaváltozat dallama is elérhetővé vált.

Mezőföldi ugrósok. Táncelmzések. Szerkesztette: Fügedi János – Kovács Henrik. L'Harmattan Kiadó – MTA BTK Zenetudományi Intézet, Budapest, 2014. 122 o. ISBN 978-963-236-870-2

A kötet a lapunkban már bemutatott Régi magyar táncstílus - Az ugrós című antológiában közölt mezőföldi ugrósok elemzéseit mutatja be. Mezőföldön a kutatás a magyar hagyományos paraszti táncélet egyik legarchaikusabb rétegét találta meg, az eszközzel járt kanász-, söprűs, üveges és kendős táncokat, az eszköz nélkül előadott szóló, páros, kettes és csoportos ugrósokat valamint az elveszett juhait sirató pásztor dramatikus-pantomimikus táncát. A könyv a Lábán-kinetográfiával készített tánclejegyzésekre alapozva, a legapróbb formai változásokra kiterjedően vizsgálja a közreadott táncokat. A táncok rejtett világának, törvényszerűségeinek bemutatása az előadót és az oktatót egyaránt segíti.

A 60 éves Bihari képeskönyve. Összeállította: Novák Ferenc, szerkesztette: Kovács Zsuzsanna. Bihari János Kulturális Egyesület, Budapest, 2014. 144 o.

A Bihari János Táncegyüttes neve az amatőr néptánc-mozgalomban fogalom. Az 1954 szeptemberében alakult formáció alapítói Boross Géza, Lődör Ernő és Novák Ferenc voltak. Az együttes alkotó- és önképzőkörként is működött, miközben a magyar és a Kárpát-medencei néptánc mozgásnyelvére alapozott emberi gondolatokat, társadalmi és irodalmi témákat vittek színre. A külföldi fellépések 1957-től indultak, s már 1960-ban nagydíjat nyertek a dijoni fesztiválon. Az 1990 óta egyesületi formában működő Bihari céljai nem változtak: a magas szintű táncstudás és a nyitott szellemiség összhangjának megteremtése. A kötet közel 150 fotója átfogó képet ad az együttes tevékenységéről, hazai és külföldi sikereiről.

Lola Lafon: A kis kommunista, aki sosem mosolygott. Fordította: Takács M. József. Libri Kiadó, Budapest, 2015. 304 o. ISBN 978-963-310-526-9

A tánc és a sport között élő kapcsolat van, elegendő csupán a versenytáncokra vagy a jégtáncra gondolnunk. Így talán nem meglepő, ha most arra könyvre hívjuk fel a figyelmet, amely Nadia Comaneciről, a montreali és moszkvai olimpiák bajnokáról, az utóbb az Egyesült Államokba emigrált tornászról szól. A Károlyi Béla román szövetségi kapitány által felfedezett és felkészített sportolónő nem mindennapi története a kommunista Románia sportpolitikájába éppúgy betekintést enged, mint a disszidálás lelkileg és fizikailag egyaránt megterhelő aktusába. A szerző történetileg hiteles életrajz megírására törekedett, s közben megkísérelt fényt deríteni a pályakép feltételezhető összefüggéseire is.